

FILOZOFIA A SVETONÁZOR

MILAN ZIGO

Svetonázor sa zvyčajne všeobecne charakterizuje ako sústava názorov, pojmov a predstáv o skutočnosti. Raz sa tým však myslia určité *základné* názory a pojmy, inokedy *všetky a akékoľvek* pojmy, názory a predstavy daného subjektu a v ešte inom chápaní sa k názorom, pojmom a predstavám pridávajú ešte aj *životné postoje* a podobne. Vždy sa však zdôrazňuje mimoriadne a vlastne ústredné postavenie filozofických pojmov a názorov v svetonázore. No nejednotnosť vymedzenia samotného pojmu svetonázoru, ktorá sa ešte ďalej umocňuje rozličnými a niekedy naozaj priveľmi svojiskými interpretáciami obsahu toho-ktorého abstraktného vymedzenia, sa stáva jedným zo zdrojov mylných názorov na samu filozofiu, jej možnosti a úlohy pri budovaní a premenách svetonázoru (svetonázorov) i pri šírení určitého svetonázoru, teda pri svetonázorovej výchove. Preto tak v záujme správneho pochopenia pojmu a funkcie svetonázoru, ako aj pojmu a funkcie filozofie treba tu postupovať citlivo a so zmyslom pre rozličné nuansy.

Isteže každý človek má — ako sa pri tejto problematike vždy opakuje — nejakú predstavu o svete, nejaký názor na svet. Ale miera spojitosti tohto názoru s nejakou filozofiou môže byť veľmi rozličná, a to v závislosti od viacerých okolností. Jednou z nich je napríklad to, že „svet“ každého človeka nie je ten istý a u obmedzeného praktika alebo u človeka, ktorého vzdelanie či inteligencia nedosiahli určitú úroveň (alebo boli povedzme krajne jednostranné), je to len fragment a neraz až karikatúra sveta. Inou významnou okolnosťou je to, že aj ľudia, ktorí majú ucelený svetonázor, neopierajú ho obyčajne bezprostredne o nejakú filozofickú doktrínu, ale najčastejšie o praktickejšie alebo rozšírenejšie formy spoločenského vedomia (náboženstvo, politika, morálka, umenie a podobne). Pritom alebo sa im z útržkov rozličných foriem ideového bohatstva ľudstva vytvára určitý nekonzistentný súhrn, suma, v ktorej úlohu tmeliva hrá nie logika, ale výlučne osobnostné zážitky daného jednotlivca, alebo jedna z foriem spoločenského vedomia natoľko prevláda, že ju možno označiť za bezprostredný základ svetonázoru tohto individua. Prvý prípad je častejší, druhý je zasa oveľa prístupnejší analýze, ktorá môže veľa povedať aj k problematike prvého.

Človek, ktorý si osvojil určitú čiastkovú, ale dosť všeobecnú sústavu názorov (napr. nejakú politickú doktrínu, estetickú či etickú sústavu a pod.), môže si, vychádzajúc z jej princípov, tvoriť aj postoje k takým stránkam reality, ktoré presahujú pôsobnosť danej formy spoločenského vedomia. Nehovoriac o tom, že v konečnom dôsledku z jednej špecifickej formy spoločenského vedomia predsa len nemožno vysvetliť bytie v jeho totalite (a musí sa teda dopĺňať náhodne zvolenými poznatkami a predstavami z iných oblastí, čím sa tento prípad blíži prvému), hlavným nedostatkom tohto postupu je, že sa pri ňom nepreniká ku koreňom veci, že ostávajú zahalené predpoklady danej východiskovej doktríny či sústavy, a tak človek vlastne extrapoluje niečo, čo dostatočne nedomyslel. Ak je už *prijateľ* nejakej sústavy názorov bez toho, že by ju človek domyslel, nebezpečným krokom, nebezpečenstvo priam exponenciálne rastie, keď sa tieto

názory *prenášajú* do iných oblastí. Z takéhoto postupu sa rodia skostnatení dogmatici v politike alebo v inom prípade moralizátori s inkvizitorskými sklonmi a inokedy zas snobi, ktorým sa snobizmus stal všeobecným životným postojom a podobne.

Pritom je však celkom pochopiteľné, že svetonázor človeka sa v absolútnej väčšine prípadov neutvára pod priamym vplyvom filozofie, ale pod vplyvom niektorej formy alebo niektorých foriem spoločenského vedomia. Aby sa čelilo naznačeným možným deformáciám, treba tendencie k extrapolácii nahradiť snahou o pochopenie predpokladov prijatej sústavy názorov. Pri tejto snahe narážame vždy práve na určité filozofické postuláty, ktorých odhalenie nám umožňuje organický prechod od danej sústavy k ucelenému pochopeniu sveta, k ucelenému a čo najsystematickejšiemu svetonázoru.

Tieto úvahy nastoľujú teda problém, ktorý si tu nazveme problémom tzv. *partikulárnych* (či *parciálnych*) *svetonázorov*. V pravom zmysle slova svetonázor môže byť len *univerzálny*, teda tak „svet“, ako aj „názor“ majú mať charakter maximálnej všestrannosti, úplnosti. No ľudia sú poznačení delbou duševnej práce alebo intelektuálnou špecializáciou, vyplývajúcou z typu zamestnania, vzdelania, záujmov, záľub a pod. a v ich svetonázore potom prevláda jedna, pre nich dominantná forma spoločenského vedomia. Nie je preto bez empirického odôvodnenia, keď sa hovorí o rôznosti svetonázoru vedca, umelca, politika a pod. Keďže oni predstavujú „svetonázorovú autoritu“ (či už ozajstnú alebo fiktívnu) v tej alebo onej vrstve spoločnosti, u tých či oných individuí, *prenášajú* sa tieto partikulárne svetonázory aj mimo oblastí, kde sú psychologicky ľahko vysvetliteľné. Ak sami nositelia „svetonázorovej autority“ nechápu potrebu univerzálného svetonázoru a podliehajú ilúzii, že ich partikulárny svetonázor môže plne nahradiť univerzálny svetonázor, odráža sa to aj v širšej verejnosti, ktorá ich ilúzie preberá. Tak sa napríklad mohlo stať, že marxistický svetonázor sa chápal veľmi sploštene, nefilozoficky, najmä ako suma určitých politických princípov (neraz ešte okrem toho nesprávne pochopených a nekoherentných s marxistickou filozofickou teóriou). Bolo to tak preto, že niektorí politici, ktorí pre značnú časť občanov predstavovali „svetonázorové autority“, sami redukovali svetonázorovú problematiku na politickú problematiku a nechápali hlbšie filozofické základy svetonázoru, i keď oficiálne (a zároveň iba abstraktne) o nich hovorili.

Je zjavné, že takýto svetonázor nie je plnohodnotným a tobôž už nie vedeckým svetonázorom. Už v tejto súvislosti treba povedať pár slov aj o pojme *vedecký svetonázor*, lebo tu dochádza k viacerým nedorozumeniam. Podobne ako politici, umelci atď. aj vedci majú tendencie tvoriť partikulárny svetonázor, teda explicitne formulovať vízie sveta zo svojej pozície a výlučne alebo takmer výlučne na základe pozitívnych špeciálnovedeckých poznatkov, a to ešte zvyčajne len z poznatkov určitej oblasti špeciálnych vied. Hoci takýto svetonázor vychádza z vedy, nemožno ho označiť za vedecký, lebo nesmeruje k univerzálnosti, ale ju buď programovo odmieta, buď skrátka nepocituje jej potrebu. Známe sú krajne nevšímavé postoje nejedného pracovníka v oblasti napríklad technických, matematicko-fyzikálnych alebo iných vied nielen k filozofii, ale napríklad aj k spoločenským vedám, prvky etického alebo estetického nihilizmu u nich a pod. Jediné, čo uznávajú, je vlastná veda a svetonázorovú problematiku, ak sa im neodbytné nastolí, sa snažia riešiť za priamej pomoci svojej vedy alebo extrapoláciou jej poznatkov a metód. Tak dochádza k vulgarizácii a nakoniec až k negácii možnosti pozitívneho riešenia rôznych sociálnych, etických a iných problémov, pri ktorých ich veda i jej extrapolácie a analógie s ňou sa ukazujú ako neúčinné. Na druhej strane, i keď zriedkavejšie, pracovníci v spoločenských, psychologických a pod. vedách eliminujú zo svetonázorovej problematiky otázky týkajúce sa „prírody bez človeka“, a tým túto problematiku neopodstatene ochudobňujú. Teda

svetonázor vedca, hoci sa programovo chce pridržať len vedy (či práve zato), nemusí byť ešte vedeckým svetonázorom. Fetišizácia vedeckého (a najmä prírodovedeckého) poznania u niektorých marxistov, ktorí usmerňovali svetonázorovú výchovu alebo svetonázorove vychovávali, viedla k tomu, že marxistický svetonázor určitý čas prestával mať *filozofický* charakter a redukoval sa v ich predstavách na takto vulgárne a plytko chápaný „vedecký“ svetonázor. (Posledným prejavom týchto tendencií boli známe pokusy nahradiť negativistickú ateistickú výchovu, ktorá bola naozaj nesprávna, tzv. pozitívnu prírodovedeckou propagandou, ktorá vraj veriacich presvedčí o nezmyselnosti ich viery. Tu vlastne tí, čo usmerňovali svetonázorovú výchovu, prebrali a zidealizovali neudržateľné partikulárne stanovisko časti prírodovedcov k svetonázoru.)

Ako sme povedali, *nie je nič nesprávne* na tom, že človek získava svetonázor zvyčajne bez priameho styku s filozofiou, buď tým, že z tradície alebo pod vplyvom komunikačných prostriedkov, vzdelania a pod. si osvojuje určité názory, predstavy a postoje, buď že vyjde z určitého partikulárneho svetonázoru a domýšľaním prekoná jeho medze a dospeje k ozajstnému, univerzálnemu názoru na svet. Konečne, začiatočný svetonázor človeka je vždy *živelný*. Z predošlého výkladu však vyplýva, že táto živelnosť neznamená vždy iba to, čo sa pod ňou obyčajne myslí, totiž, že je to vlastnosť svetonázoru „prostého človeka“. Aj vedec, umelec, politik atď. môže mať živelný svetonázor, pričom táto živelnosť je daná tým, že neprekonáva svoje profesionálne obmedzenie (mohli by sme povedať, že pri tvorbe svetonázoru ostáva ponorený výlučne do svojho živlu) a ani si kriticky nestavia problém oprávnenosti takéhoto prístupu k svetonázorovým problémom.

Jednako je však rozdiel medzi živelným svetonázorom prostého človeka a svetonázorom povedzme umelca či vedca. Špecifický, no zároveň veľmi obsažný charakter vedeckej, umeleckej alebo inej vysoko kvalifikovanej duchovnej aktivity naozaj môže byť pomerne výdatným základom pre tvorbu svetonázoru. Z pozícií dostatočne široko pochopeného umenia, vedy alebo iných druhov duševnej činnosti sa skutočne dá pristupovať väčšinou aj k svetu ako celku. Preto možno sčasti (ale len sčasti) oprávnené hovoriť napr. o *umeleckom* svetonázore, o *vedeckom* svetonázore (alebo, aby nedochádzalo k zámenám, o svetonázore *vedcov* ako špecifickejšej vízii sveta, ktorá vyrastá iba na báze určitých pozitívnych vied), o *etickom* svetonázore a podobne. No v konečnom dôsledku, ak tento prístup neprerastie vo filozofický (alebo ak nenájde svoje zdôvodnenie v určitej filozofickej sústave), predsa len platí to, čo sme naznačili o hraniciach takýchto parciálnych svetonázorov. *Iba filozofia môže byť dostatočným základom svetonázoru, ktorý by nebol jednostranný a parciálny.* (Inou otázkou, ktorej sa letmo dotkneme ďalej, je, že nie každá filozofia má na to rovnaké predpoklady.)

Uznaním potrebnosti filozofie na vybudovanie naozaj univerzálného svetonázoru sa však ešte ani zďaleka problém svetonázoru nerieši. Tu totiž vystupuje celá skupina otázok, týkajúcich sa už priamo vzťahu filozofie a svetonázoru. Predovšetkým je evidentné, že tieto dva pojmy nie sú totožné. Filozofia je v najlepšom prípade ideálnym limitom, akýmsi prototypom svetonázoru, ale nie svetonázorom. Filozofia má tendencie k objektivizujúcemu prístupu k svetu a svetonázor je vždy subjektívny (či už je subjektom jednotlivec alebo nejaká spoločenská skupina), poznačený subjektívnymi skúsenosťami i túžbami toho, kto si ho vybuďoval alebo kto ho propaguje. Pravdaže, aj filozofia vyjadruje viac či menej dôsledne subjektívnu orientáciu a záujmy svojho tvorca a určitej spoločenskej skupiny (je triedna práve tak ako svetonázor), no smeruje k určitej odosobnenosti, ku kategoriálnemu vyjadreniu (a teda k istej sublimácii) týchto momentov, zatiaľ čo svetonázor jedinca či skupiny je osobnostný, musí nielen vysvetľovať, ale aj *uspokojovať*, a to ako explikácia sveta, tak aj ako návod k činnosti.

Keď stráca túto vlastnosť, prestáva byť pre subjekt príťažlivý, hoci by všetky okolnosti nasvedčovali, že je realistický, pravdivý a objektívny. Ďalšou dôležitou okolnosťou, ktorá vyvoláva určité problémy, je existencia plurality filozofií. Tieto a niektoré ďalšie otázky nás priamo privádzajú k problematike rôznych úrovní a typológie svetonázorov.

Hovoriac o *úrovních svetonázorov* zhrňame v podstate to, čo sme doteraz povedali. Ide tu totiž len o rozlíšenie pomeru svetonázorov k filozofii, najmä o stupeň ich „filozofickosti“. Z tohto hľadiska môžeme hovoriť schematicky o týchto úrovniach:

1. *Naivno-realistický svetonázor*, teda videnie a postoj k svetu, ktoré je prostým a nekritickým zovšeobecnením každodennej praxe filozoficky neerudovaného človeka. Nakoľko si však ťažko možno predstaviť človeka, čo by bol úplne mimo dosahu ideologického, náboženského, morálneho a pod. pôsobenia, odrážajú sa tieto vplyvy (a v nich obsiahnuté filozofické momenty) aj v tomto druhu svetonázoru.

2. *Partikulárno-profesionálne svetonázory*, obvyklé najmä u ľudí, ktorí sa sústreďujú na určitý druh duchovnej činnosti (a to či už ako aktívni tvorcovia, alebo pasívni „konzumenti“). Najčastejšie tu ide o „umelecký“ svetonázor alebo o „vedecký“ svetonázor (a tiež o zámenu svetonázoru s nejakou politickou doktrínou). Tieto svetonázory v prípade, že sa absolutizujú, môžu byť na úrovni predošlého, no ak sú určitým východiskovým alebo prechodným štádiom, ak sú otvorené, stávajú sa východiskom k univerzálnemu svetonázoru, pozdvihujú sa touto tendenciou do tesnej blízkosti filozofického svetonázoru.

3. *Náboženský svetonázor* — na rozdiel od predošlých — podobne ako filozofický svetonázor je univerzálny, ale na druhej strane, vzhľadom na svoje založenie na viere, prijímanej zvyčajne nekriticky, pod psychologickým tlakom tradícií, predsudkov a pod., sa najčastejšie bliži k naivnorealistickému svetonázoru, predstavuje jeho zvláštny druh. No aj u teologicky neškoleného človeka líši sa od naivno-realistického svetonázoru, ako sme ho tu charakterizovali, tým, že aspoň potenciálne stojí za presvedčením a životným štýlom jeho prívrženca ucelená a teoreticky argumentovaná myšlienková sústava, i keď sú jej východiská akokoľvek nesprávne.

4. Konečne *filozofický svetonázor* je sústava predstáv, názorov, pojmov, opierajúcich sa o explicitne sformulované východiskové princípy nejakej filozofie, sústava, ktorá maximálne akceptuje kritický prístup filozofie k svetu, jej teoretickosť a logickú sústavnosť, a to tak v explikácii sveta, ako aj v praktických postojoch k nemu, teda v účasti na premene sveta. Filozofický svetonázor má univerzalistické tendencie, a to aj vtedy, keď je jeho orientácia opačná, filozofia, o ktorú sa opiera, snaží sa toto stanovisko všemožne zdôvodniť (napr. tendencie pozitivizmu k redukcii filozofie a filozofického svetonázoru na „vedecký“ svetonázor).

Ď dôsledku mnohosti filozofií a niektorých ďalších problémov súvisiacich s filozofickým svetonázorom pustili sa viacerí filozofi nášho storočia do rozpracúvania teórie svetonázoru a s tým súvisiaceho konštruovania *typológie svetonázorov* (W. Dilthey, M. Scheler, K. Jaspers a veľa ďalších). I keď sa tu častokrát o pojme svetonázor uvažuje väčšinou v inom zmysle, ako v marxizme, viaceré základné myšlienky ich prác sú inštruktívne aj pre našu problematiku. W. Dilthey, ktorý vlastne vypracoval prvú dôležitejšiu typológiu, rozlišuje tieto základné druhy filozofických svetonázorov (či vlastne filozofických koncepcií sveta): a) naturalizmus (svet-predmet poznania sa berie nezávisle od podmetu — človeka); b) idealizmus slobody (čiže subjektívny idealizmus, ktorý stavia vedomie proti všetkým javom, teda absolutizuje jeho autonómiu); c) objektívny idealizmus (protiklad oboch predošlých, ktorý v javoch vedomia vidí podstatu celého sveta, teda aj prírody, ktorá mu nie je ľahostajná, a ktorý zdô-

raňuje podmet — hodnotiaceho ľudského ducha). M. Scheler hovorí tiež o troch základných typoch filozofického svetonázoru: a) vedecko-technický (orientuje sa na veci); b) metafyzický (orientuje sa na absolútne, sem patrí aj tradičný náboženský svetonázor); c) antropologický (zameriava sa na podstatu, t. j. na rozvíjanie samotného človeka). Netreba ďalej pokračovať. Typológia svetonázorov je vlastne typológiou filozofických smerov s prihliadnutím na ich nosnosť pri tvorbe názorov na svet a postoje k nemu.

V marxizme niet explicitne vypracovanej typológie, ale implicitne ju obsahujú rozličné navrhnuté klasifikácie filozofického myslenia. Je zaujímavé, že tradičné rozdelenie na materializmus a idealizmus (ktorý sa ďalej delí na subjektívny a objektívny) veľmi nápadne pripomína Diltheyovu typológiu, ktorá, ako sa všeobecne (aj medzi marxistami) uznáva, je už značne zastaralá. Pravdaže, to neznamená, že materializmus a idealizmus neexistujú, ale iba to, že situácia v súčasnej filozofii je oveľa zložitejšia a že toto jediné kritérium, i keď je akokoľvek významné, nepostačí na orientáciu v nej. Naše záverečné poznámky, v ktorých by sme chceli vysloviť niektoré dopĺňajúce myšlienky k nadhodenej problematike, by to mali aspoň trochu ilustrovať.¹

Hoci zakladatelia marxizmu jasne zdôraznili činnú stránku filozofie, v doterajšej klasifikácii filozofických smerov, a teda aj v typológii svetonázorov upierali marxisti takmer všeobecne pozornosť len na to, ako (na základe akých princípov) ten-ktorý smer *vysvetľuje* svet. Keď brali do úvahy aj jeho vplyv na aktivitu človeka, potom len veľmi schematicky (všetky idealistické smery tak či onak odvádzali pracujúcich od triedneho boja, akže priamo nepropagovali plány imperializmu) a globálne (pozornosť sa upierala len na dosah daného filozofického chápania sveta pre masovú politickú akciu, ale takmer vôbec nie na každodenný *individuálny* život človeka, na intímno-ludskú a pod. problematiku). Z tohto hľadiska si treba všimnúť Schelerovu typológiu (poučenú aj Marxovým dôrazom na moment aktivity pri filozofickom prístupe k svetu), ktorá najvyššie kladie nie tie filozofie a svetonázory, ktoré vysvetľujú podstatu sveta, ale ktoré sa zameriavajú na vytváranie sa človeka vlastnou aktivitou (hoci u Schelera sa zas preceňuje individuálny moment tejto aktivity a jeho iracionálnosť, v čom ostáva za dnes sa množiacimi marxistickými riešeniami takéhoto charakteru). Keď teda posudzujeme svetonázorovú nosnosť toho-ktorého filozofického smeru a snažíme sa tieto smery z uvedeného aspektu hierarchizovať, musíme skúmať nielen nakoľko presvedčivo a pôsobivo vysvetľuje svet, ale tiež či sa môže stať návodom na zmenu (zľudštenie) sveta a človeka, a to „vo veľkom“ (masové akcie) i v „malom“ (riešenie problematiky človeka ako jednotlivca), pričom tieto dva momenty sú zásadne neoddeliteľné. Ak chceme zdôvodniť, že marxistickej filozofii patrí v tejto hierarchizácii najvyššie miesto, musíme dokázať, že v oboch týchto ohľadoch prevyšuje ostatné filozofie.

V druhej poznámke sa ešte raz vraciame k problému vedeckosti. Na vedeckosť filozofických formulácií možno usudzovať iba nepriamo (nedajú sa verifikovať nejakými empirickými metódami), z toho, či sa daná filozofia pri tvorbe svojich princípov opiera o objektívne výsledky skúmania všetkých vied alebo či postupuje pritom voluntaristicky, či pristupuje k realite nepredpojata, či pri rozvíjaní svojho systému rešpektuje logiku alebo ju svojvoľne, keď jej je na ťarchu odvrhne, či má kritický postoj sama k sebe a podobne. Marxistická filozofia, ako sa zbavuje dogmatického balastu, o svojej vedeckosti síce menej hovorí, ale tým viac rešpektuje zásady vedeckosti. Práve preto neupiera ani iným filozofiám, ktoré sú vybudované na princípoch, s ktorými mar-

¹ Veľa podnetných myšlienok o problematike vzťahu filozofie a svetonázoru, o ktorých sme sa tu nemali možnosť ani zmieniť, obsahuje príslušná časť knihy J. Cvekla, *Filosofie a súčasnosť*, Praha 1966.

xizmus musí zásadne polemizovať, určitý stupeň vedeckosti v niektorých ohľadoch. (Treba pritom poznamenať, že pri hodnotení svetonázoru nie je vedeckosť jediným kritériom.) Ďalším, rovnako dôležitým znakom je *ideologické zameranie* svetonázoru. (Avšak to je osobitný problém.) Musíme teda diferencovať, pokiaľ ide o mieru vedeckosti rozličných filozofií a z tohto hľadiska k nim i k svetonázorom, ktoré si ich berú za filozofický základ, pristupovať. Striktné delenie na *vedecký a nevedecký svetonázor* platí iba vtedy, keď uvažujeme o extrémnych a idealizovaných prípadoch. Obyčajne je situácia zložitejšia. Pokiaľ ide o marxistický svetonázor, netreba zabúdať, že vedeckosť nie je neodnímateľným atribútom, ale že tento prívlastok si určitá filozofia a svetonázor musí vy dobyť, a čo je ťažšie, ustavičnou úmornou prácou udržiavať.

ÚVOD DO FORMÁLNEJ LOGIKY (I)*

PAVEL CMOREJ

FORMÁLNA LOGIKA A LOGICKÁ ŠTRUKTÚRA JAZYKA

Napriek tomu, že väčšina logikov zastáva viac-menej jednotný názor na logiku, jej predmet a metódy, zdá sa, že dodnes nejestvuje presná definícia logiky, ktorá by bola všeobecne prijatá. Nazdávame sa, že by ani nebolo celkom vhodné začínať niektorou z presnejších definícií, pretože každá z nich je pomerne náročná: pochopil by ju primerane iba čitateľ, ktorý je s mnohými poznatkami logiky už oboznámený.¹ Uspokojíme sa s voľnejším vymedzením, podľa ktorého *formálna logika* je veda, ktorá sa zaoberá pravidlami (jazykovými schémami) správneho usudzovania. Pravda, ani toto vymedzenie nie je natolko voľné a nenáročné, že by ho bolo možné správne pochopiť a adekvátne interpretovať bez znalosti niekolkých elementárnych pojmov a poznatkov formálnej logiky. Bez nich by sme toto vymedzenie nemohli ani dôkladnejšie rozobrať, spresniť a doplniť. O to by sme sa tu chceli pokúsiť a tým získať dostatočne vyhovujúcu charakteristiku formálnej logiky. A preto sa už v úvodnej prvej časti pustíme do konkrétnejšej logickej problematiky, nevyhnutnej nielen pre správne pochopenie nášho vymedzenia, ale aj pre zvládnutie ďalšieho výkladu. Najprv však budeme musieť objasniť, z akého aspektu sa logika zaoberá usudzovaním a pripraví si tak pôdu pre adekvátnu interpretáciu výrazu „pravidlo správneho usudzovania“.

* Tento „Úvod do formálnej logiky“ — od Pavla Cmoreja, pracovníka Katedry logiky pri FFUK v Bratislave, budeme uverejňovať na pokračovanie vo všetkých ďalších číslach Filozofie, ktoré vyjdú zhruba v najbližších dvoch rokoch. Ide o populárny a stručný náčrt základov modernej logiky, určený najmä filozofom, poslucháčom filozofie a učiteľom logiky na stredných školách. Pretože autor nepredpokladá u čitateľa nijaké znalosti z formálnej logiky, môže ho čítať každý začiatočník, ktorý sa nedá odradiť prípadnými ťažkosťami. Úvod bude mať tri časti:

I. Formálna logika a logická štruktúra jazyka,

II. Výroková logika,

III. Predikátová logika (prvého stupňa).

Približne možno predpokladať, že I. časť vyjde ešte v tomto ročníku, II. časť v XXIII. roč a III. časť v XXIV. roč.

Redakcia

¹ Nie náhodou českí autori K. Berka a M. Mleziva venovali problematike spojenej s vymedzením logiky celú knihu. Pozri K. Berka — M. Mleziva, *Co je logika*. Praha 1962.